

Synpunkter på artens utbredning och förekomst i Sverige

Ser man på hittills gjorda fynd är det troligt att arten vandrat in med granen från öster och i dag kanske förekommer i första hand efter fjällkedjan där rik förekomst av lämplig gammal björk- och granskog finns. Arten har visserligen ännu inte påträffats i bla Väserbotten–Norrbotten och i Lappland, men bör kunna hittas i områden med lågor av björk och gran, gärna där det brunnit. I de stora reservat som avsatts efter fjällkedjan finns gott om lämpliga biotoper. Även de områden som eventuellt kommer att avverkas i denna zon bör, med nuvarande föreskrifter för avverkningsstillstånd innebärande starkt begränsade hyggesstorlekar och kvarlämnande av orörda områden mellan hyggena, gynna arten. Särskilt om hyggesbränningar på nytt börjar användas som markberedningsmetod i samband med hyggesupptagningen.

Även de skärpta bestämmelserna på att röta inte får förekomma i massaveden kan förhoppningsvis innebära ökad lumpning i fällt och med andra ord ökat kvarlämnande av lämplig utvecklingsved för *Phryganophilus ruficollis*.

Tack

Jag vill passa på att tacka: Oddvar Hansen och Karl Erik Zackariassen, Norge, Jyrki Muona, Pertti Rassi och Juha Siitonen, Finland, för informationer; Bengt Ehnström, Sven Gunnar Ryman och Dan Olofsson för hjälp med bestämning av aktuella svampar; Ulf Nylander för hjälp med foton; samt Per Lindskog för värdefulla synpunkter på manuskriptet.

Litteratur

- Cedergren, G. 1931. Coleopterologiska notiser från Tåsjo i Ångermanland. – Ent. Tidskr. 52: 160–167.
- Frisendahl, A. 1916. Några Coleoptera från Jämtland. – Ent. Tidskr. 30: 32.
- Lundberg, S. 1984. *Phryganophilus ruficollis* Fabricius. Något om biologin i Norra Skandinavien (Col., Melandryidae). – Fauna norv. Ser. B, 31: 63–64.
- Palm, T. 1940. Über die Entwicklung und Lebensweise einiger wenig bekannten Käfer-Arten im Urwaldgebiete am Fluss Dalälven (Schweden). I. *Phryganophilus ruficollis* Fabr. – Opusc. ent. 5:7–15.
- 1945. Några av mina roligaste skalbaggsfynd. Svensk Faunistik Revy 3: 1–7.
- 1959. Die Holz- und Rinden-Käfer der Süd- und Mitteleuropäischen Laubbäume. Opusc. ent. Suppl. 16: 1–371.
- Zachariassen, K.E. 1980. *Phryganophilus ruficollis* Fabricius (Col., Melandryidae). Ny art for Norge. – Fauna norv. Ser. B 27: 76.

Debatt

Gammelskogar är inte övervärderade vid skyddet av den lägre faunan

I ET 4/1992 skriver Hans Ahnlund och Anders Lindhe om hotade vedinsekter i störda skogsmiljöer. Glädjande nog har de funnit åtskilliga hotade insekter, inte minst på hyggen och brandfält. Utifrån sina erfarenheter postulerar de att gammelskogar är övervärderade (jämfört med störda skogar) som viktiga livsmiljöer för hotade arter. Läser man deras artikel okritiskt kan man få intrycket av att naturvårdshänsyn vid slutavverkning kan räcka för att bevara majoriteten av de hotade vedinsekterna – en uppfattning som jag, och förmodligen många andra, ej delar. 1) Ett förrädisk fel som begås i artikeln är att sätta likhetstecken mellan urskog och sluten skog (vilket

de förvisso inte är ensamma om att göra). Ett brunnet skogsområde kan vara lika mycket urskog som en gammal, sluten granskog. Karaktäristiskt för många urskogar är just brandpåverkan, variation i slutenhet, gamla träd, flera trädslag samt stora mängder död ved i olika nedbrytningsstadier. Urskogsområden kan ha dessa karaktéristika kontinuerligt i motsats till brukad skog vilket är viktigt för arter med begränsad spridningsförmåga (= de flesta vedinsektsarter!). 2) Att påstå att störda miljöer har undervärderats vid tidigare entomologiska undersökningar är överdrivet. Jag skulle snarare vilja påstå motsatsen. Hur många studier har gjorts i exempelvis

gransumpskog jämfört med brandfält? 3) Att hotade arter som ursprungligen funnits i urskogsartad skog kan blomma upp på hyggen om de ligger i närheten av områden med urskogs kvaliteer (med god kontinuitet av lämpligt utvecklingssubstrat) är inte förvånande. Just en av de referenser som exemplifierar hur "urskogsbegreppet" genomtyr tidigare insektsinventeringar (Baranowski 1975) belyser detta och omfattar till stor del studier gjorda på kalhyggen i fd urskog. Måhända kunde författarna lagt större vikt vid att beskriva det speciella med Mälarmårdsskogarna, nämligen att dessa bitvis är mycket extensivt utnyttjade för skogsbruk. En för landet ovanligt

stor andel impediment i form av hållmarker och mossar samt en bitvis svårframkomlig terräng har gjort att det finns av skogsbruket orörda rester i landskapet, som kan utgöra spridningskällor för vedinsektsfaunan till nyupptagna hyggen. Slutligen vill jag säga att deras artikel är nog den intressantaste jag läst i ET. Vikten av störningar i barrskogslandskapet för ett bibehållande av en artrik vedinsektsfauna belyses på ett föredömligt sätt.

Lars-Ove Wikars, Entomologiska avdelningen, Uppsala universitet, Villav. 9, 752 36 Uppsala.

Svar:

Störningskontinuitet viktigare än orördhet

Vi välkomnar Lars-Ove Wikars inlägg som vi hoppas inleder en välbehövlig debatt i ET om naturvårdssträvanden i skogsmiljöer. Vi är naturligtvis medvetna om ämnets känslighet och insåg redan då artikeln skrevs att vissa av våra synpunkter skulle kunna uppfattas som kontroversiella och riskera att misstolkas.

Lars-Ove tycker sig finna att vi sätter likhetstecken mellan urskog och slutna skog. Vi är väl medvetna om begreppets vidare betydelse, men använde termen urskogsartad i samband med att vi påtalade tendensen att underskatta störningars betydelse för många vedinsekter. Vi finner det uppenbart att man i litteraturen med urskogsartad oftast åsyftar slutna, (till synes) orörd skog.

Lars-Ove upprepar också påståendet att de flesta vedinsekter har begränsad spridningsförmåga. Vad vi förstår tillåter inte kunskapsläget en sådan slutsats; tvärtom verkar det sannolikt att åtminstone störningsberoende arter har en väl utvecklad förmåga att finna lämpligt substrat även över större avstånd. Vilken avståndsskala som gäller är väl osäkert, men för en grupp som brandberoende barkstinkflyn finns det ju som bekant fynd som antyder förflyttningar över 100-tals km.

När det gäller antalet undersökningar i olika skogstyper är det svårt att ge exakta siffror, men

vi har en känsla av att större inventeringsinsatser gjorts i slutna skogstyper än på hyggen. På senaste tiden har ju detta förändrats, inte minst genom Lars-Oves egna insatser.

Intressantare än själva miljön är dock kanske frågan om hur resultaten tolkas. Man kan därvid skilja mellan ett synsätt där förekomsten av sällsynta arter i störda miljöer sätts i relation till restbestånd av närliggande, orörda skogar kontra ett där ett större områdes störningskontinuitet betonas. Baranowski (1975) som utforskat nedre Dalälvsområdet exemplifierar det förra synsättet: "Vid undersökningar av nämnda hygge (i konventionellt skött skog, vår anm.) i juli 1974 visade sig de kvarlämnade stubbarna inrymma flera som urskogsrelikter betecknade arter. Detta visar hur värdefullt det hade varit om skogen fått stå kvar då den fungerade som ett mycket gott buffertbestånd till skydd för den ursprungliga, av människan opåverkade skogen."

Utifrån ett annat synsätt kan det faktum att även sällsynta arter blommar upp på hyggen tolkas som ett tecken på att organismerna där faktiskt hittar lämpliga utvecklingsmiljöer. Ingen skulle väl komma på tanken att hävda att hyggesväxter, tex rallarros kommer från spridningskällor i intilliggande orörd skog. Samma resonemang kan tillämpas på Mälarmårdens skogar.

Det är ju inte i första hand i de av skogsbruket orörda skogsresterna som de många hotade, störningsgynnade arterna har överlevt, utan deras fortlevnad har möjliggjorts genom kontinuerlig tillgång till störda miljöer i lämpliga successionsstadier. Detta är i sin tur ett resultat av skogsbrukets relativt småskaliga karaktär, i kombination med beståndens fortfarande märkbara brandprägel, bla i form av inslag av äldre asp.

Med detta synsätt känns det meningsfullt att arbeta för bruknings- och avverkningsformer där man i mesta möjliga mån söker producera substrat och element som liknar de man finner under en naturlig störningsregim. I sammanhanget kan det vara skäl att påpeka att tex tillgången på död

ved inte bara är en fråga om kvantitet utan minst lika mycket om kvalitet. Palm (1942) skriver tex om Nedre Dalälvsområdet med dess påfallande art- och individfattiga skalbaggsfauna(!): "Otaliga döda och murkna träd ha undersökts utan att lämna nämnvärt utbyte...". Baranowski (1975) gör samma iakttagelse med tillägget att i vissa miljöer (ofta solexponerade träd eller stubbar, vår anm.) kan ett stort antal arter hittas på samma plats.

*Hans Ahnlund, Tangov. 4, 64600 Gnesta.
Anders Lindhe, Luntmakarg. 68,
11351 Stockholm.*

European Society of Entomologists

Nya vägar för entomologerna i det nya Europa

European Society of Entomologists är en ny förening för entomologer över hela det nya Europa.

Överallt inser entomologer vikten av att etablera och förbättra kontakterna med varandra liksom över nations- och ämnesgränserna. Bättre kontakter betyder mer meningsfull och effektiv forskning. Speciellt gäller detta sådana frågor, som är aktuella i hela vår världsdelen och som bäst besvaras ur ett sameuropeiskt perspektiv. European Society of Entomologists strävar efter att fylla detta behov på ett utvecklande sätt. Föreningen kommer att utannonsera sin existens under 1993.

Föreningen strävar efter att främja och uppmuntra kontakter och samarbete mellan europeiska entomologer, och att öka och sprida kunskaperna i entomologi hos Europas folk. Den kommer att erbjuda sin medverkan till entomologer i det nya Europa inom ett brett intresseområde: nyheter från pågående forskning i hela Europa, förfrågningar och erbjudanden om hjälp, senaste nytt om nätverk, föreningar och specialistgrupper, information om europeiska forskningsmedel, ett Europa-kalendarium för möten, work-

shops och kurser, stöd åt europeiska entomologmöten, och – slutligen – en matrikel över Europas entomologer.

Vi hoppas att språksvårigheter inte skall bli ett kommunikationshinder i det nya Europa. I föreningskorrespondens och nyhetsbrev kommer engelska, franska, tyska och ryska att användas. Avsikten är att medlemsavgiften alltid skall kunna betalas i det egna landets valuta där så är möjligt.

Alla med intresse för studiet av insekter är välkomna som medlemmar, oberoende av vilken gren av entomologin de representerar och oberoende av om de redan tillhör någon annan entomologisk organisation. För vidare information vgl kontakta:

*Dr László Papp, Zoological Department,
Hungarian National Museum, Baross u. 13,
Budapest, H-1088 Ungern
eller
Dr Duncan Reavey, Department of Biology,
University of York, York YO1 5DD, England.*